

HỘI GIÓNG LÀNG PHÙ ĐỒNG

*"Đánh giặc lên ba hiềm đã muộn
Lên mây tầng chín giện chưa cao"*

Hai câu thơ của nhà thơ Cao Bá Quát đã cô đúc công lao và ý nghĩa sâu sắc về chiến công đánh giặc Ân (đời vua Hùng thứ VI) của người anh hùng làng Gióng. Vua Hùng phong người anh hùng là "Phù Đổng Thiên Vương", nhân dân làng Đổng suy tôn người anh hùng quê mình là Thánh Gióng, nhân dân cả nước suy tôn là Thánh tử bất tử của Việt Nam. Thế kỷ XI, Lý Thái Tổ quyết định nâng hội làng Phù Đổng thành "Quốc lễ" để thể hiện ý chí tự tôn, tự chủ của dân tộc. Vua cho xây đền Phù Đổng khi dời đô ra Thăng Long. Nhưng diện mạo đền hiện nay là dấu tích của lần trùng tu cuối cùng vào thế kỷ XIX, gồm bái đường, hậu cung, nhà thủy đình múa rối nước. Trong đình, tượng Thánh Gióng uy nghi lẫm liệt ở chính giữa, hai bên là tượng các quan hầu. Di vật cổ còn lại là tấm bia đá khắc năm 1660 và đôi rồng đá, đôi sư tử đá được tạc vào thế kỷ XIX. Ngoài đền thờ Thánh Gióng, làng Phù Đổng còn có đền Hạ thờ mẹ Thánh Gióng, miếu Ban - ghi dấu nơi Gióng ra đời, chùa Kiến Sơ tương truyền là nơi Lý Công Uẩn được Thánh Gióng chúc mừng bằng bài thơ hiện lên thân cây.

Hàng năm, vào ngày 9-4 (âm lịch), dân xứ Đoài, xứ Đông, xứ Nam, xứ Bắc... nô nức kéo về làng Phù Đổng tham dự hội Gióng. Dân gian có thơ:

*"Mồng bảy hội Khâm
Mồng tám hội Dâu
Mồng chín đâu đâu
Trở về hội Gióng"*

Hội được chuẩn bị từ rất sớm. Mồng 1 tháng 3, dân làng Phù Đổng, Phù Dực, Đổng Xuyên, Đổng Vân, Hội Xá (thuộc tổng Phù Đổng) đã lên đền Thượng nhận *số hội lệ* về cử các vai phân việc, nhưng chỉ có hai làng Phù Đổng và Phù Dực được cử chủ toạ, lo mọi việc cho lễ hội. Đến tháng Tư, mồng Một phải may xong cờ mới, màu đỏ và vàng thêu chữ "Lệnh". Mồng 5, tiến hành tổng diễn tập; mồng 6, bố trí chiến trường đánh giặc Ân và làm lễ rước nước; mồng 7, rước cỗ chay (cơm cà) lên đền Thượng; mồng 8, duyệt 28 người vào vai nữ tướng giặc Ân; mồng 9, chính hội, làng Phù Đổng tung bùng, náo nhiệt suốt ngày đêm. Sau lễ tế ở đền Mẫu và đền Thượng, đoàn quân diễn trận lên đường đánh giặc ở Đông Đàm. Chiến trường là bãi đất rộng dưới chân đê, ở đó trải ba chiếc chiếu và bàn thờ Thánh Gióng. Chiêng trống vang dội, cờ lệnh rợp trời. Các tướng giặc Ân xuống kiệu, bị ta tấn công, thua chạy. Quân ta về đền Thượng mở tiệc mừng chiến thắng. Còn ở Sồi Bia, có thám báo, quân đội Văn Lang hành quân đánh phá đồn giặc, bắt hai tướng Đốc và Ngựa dẫn chúng về đồn.

Đêm ấy, làng mở hội khao quân lớn. Từ mồng 10 đến 12, làng làm lễ tạ ơn Thánh Gióng, lễ rửa hội, rước nước về rửa khí giới, diễn các trò chơi, múa hát dân gian. Chiều 12, lễ tế báo tin thắng trận với Trời - Đất được tổ chức trang nghiêm long trọng, kết thúc Phù Đổng - Hội Gióng "quốc lễ" của dân tộc.

Hiện nay, để chuẩn bị cho lễ hội 1000 năm Thăng Long, quần thể đền đang được trùng tu lớn để lưu giữ công trình lịch sử - văn hoá lớn của đất nước cho hôm nay và mai sau.